

SCO-KOHNSTAMM INSTITUUT

**EINDNOTITIEHAALBAARHEIDSSTUDIE
KWALITEITSPRIJS
VOORTIJDIG SCHOOLVERLATEN
VOOR GEMEENTEN EN VOOR
SCHOLEN**

*Eva Voncken
Bruno Emans
Ewoud de Kat*

*januari 2002
44299*

1 Vooraf

Deze notitie bevat de resultaten van een verkenning naar de haalbaarheid van het instellen van een prijs voor voortijdig schoolverlaten. Het Ministerie van OCenW heeft ons gevraagd een dergelijke verkenning uit te voeren met als centrale vraag of en hoe het instellen en toekennen van een (kwaliteits)prijs op een verantwoorde wijze kan geschieden en een stimulerende bijdrage kan leveren –naast het al bestaande instrumentarium– aan het voorkomen/tegengaan van voortijdig schoolverlaten. Het Ministerie heeft te kennen gegeven behoefte te hebben aan een onderbouwd advies over de instelling van een dergelijke prijs voor scholen/instellingen enerzijds en gemeenten anderzijds.

Eén van de aanbevelingen van het project ‘Marktwerking, Deregulering en Wetgevingskwaliteit’ naar de problematiek van het voortijdig schoolverlaten¹ is het inzichtelijk maken hoe mensen of instanties functioneren ten opzichte van anderen: *‘Een minder goede waardering op ranglijsten blijkt in de praktijk vaak een prikkel om gedrag te verbeteren. Een goede waardering is vaak een incentive om die positie te behouden’*. De werkgroep stelt twee onderwerpen voor waar een eventuele prijs zich op zou moeten richten:

1. Resultaten ten aanzien van verantwoordelijkheid: een top 5 van gemeenten die de beste invulling geven aan hun eindverantwoordelijkheid op het gebied van voortijdig schoolverlaters, alsmede een top 5 van gemeenten die daar de minste invulling aan geven. Daarbij wordt opgemerkt dat het *“van belang is om helderheid te hebben over de instrumenten waar de gemeenten over beschikken teneinde invulling te kunnen geven aan deze verantwoordelijkheid”*.

2. Schoonklimaat: een dergelijke top 5 wordt ook verlangd van scholen in relatie tot de prestaties die zij leveren op het gebied van maatregelen ter verbetering van het schoolklimaat.

Volgend op de kabinetsreactie wordt in het implementatieplan MDW/VSV naast een rangordening ook de mogelijkheid van een kwaliteitsprijs geïntroduceerd.

¹ Zie ‘Alle wegen leiden uiteindelijk naar een startkwalificatie’. Rapport MDW werkgroep Voortijdig schoolverlaten. Den Haag, mei 2000.

Leeswijzer

Er zijn twee afzonderlijke studies uitgevoerd, de één met als onderwerp de instelling van een kwaliteitsprijs voor gemeenten, de ander voor scholen. Deze notitie bevat een geïntegreerde bespreking van de belangrijkste resultaten van de haalbaarheidsstudie, dat wil zeggen: zowel de resultaten van de studie naar een prijs voor scholen en die naar een prijs voor gemeenten komen in deze notitie aan de orde. De tweede paragraaf omvat een beschrijving van de uitvoering van het onderzoek. In de derde paragraaf worden de bevindingen rond een prijs voor gemeenten samengevat. De vierde paragraaf bevat de samenvatting van de resultaten rond een prijs voor scholen. De vijfde paragraaf geven we een beknopte slotbeschouwing. Verder zijn er twee achtergronddocumenten opgesteld waarin de verantwoording en de resultaten van de twee afzonderlijke studies uitvoerig beschreven worden. Deze achtergronddocumenten kunt u vinden op de website:
<http://www.voortijdigschoolverlaten.nl/>

2 Uitvoering van de haalbaarheidsstudies

De twee studies volgden in opzet exact hetzelfde stramien. Voor deze studies is gekozen voor de Delphi-methode. Kenmerkend voor de Delphi-methode is dat met een geselecteerde groep deskundigen gezocht wordt naar zo veel mogelijk consensus over (de wenselijkheid van) een toekomstige ontwikkeling op een bepaald gebied. De uitvoering vond plaats in verschillende ronden. De opzet van de haalbaarheidsstudies was zodanig dat de panelleden steeds kennis konden nemen van elkaars ideeën en opvattingen en zo hun eigen mening konden vormen, nuanceren en eventueel bijstellen.

Bij de start van het onderzoek zijn twee panels geformeerd: één bestaande uit deskundigen op het gebied van voortijdig schoolverlaten en gemeentelijk beleid; één op het gebied van voortijdig schoolverlaten en schoolklimaat. De onderwerpen voor de prijs lagen bij aanvang vast: voor het eerste panel ging het om (een prijs voor) integraal beleid ten aanzien van het tegengaan van voortijdig schoolverlaten; bij het andere panel was het onderwerp (conform de aanbestedingsbrief) het schoolklimaat.

Het ‘gemeentenpanel’ bestond uit vertegenwoordigers van gemeenten, zoals wethouders, beleidsmedewerkers en RMC-functionarissen, schoolbesturen, besturenbonden, samenwerkingsverbanden vo-svo, provincie, intermediaire organisaties, opvangprojecten en onderzoekers.

Het ‘scholenpanel’ was samengesteld uit deskundigen op het terrein van voortijdig schoolverlaten en schoolklimaat: vertegenwoordigers van scholen (VO en BVE), de RMC-functie, onderzoekers, ouderorganisaties en vertegenwoordigers van verschillende intermediaire en belangenorganisaties in VO en BVE.

De panels is gevraagd aan alle deelonderzoeken van het Delphi-onderzoek deel te nemen; ook is hun bereidheid om aan een panelbijeenkomst aan het slot van het onderzoek deel te nemen gepeild. De bereidheid tot deelname bleek groot. Vijftien respondenten deden voor het gemeentenpanel mee aan alle Delphi-ronden; negen aan de slotronde. Bij benadering van het scholenpanel hebben een paar potentiële kandidaten afgezien van deelname, omdat zij van mening waren dat scholen vaak al doen wat ze kunnen, en een prijs hieraan geen recht zou doen. Van het scholenpanel hebben elf deelnemers aan alle ronden meegedaan en 7 ook aan de slotronde.

Via een vragenlijst op een website is aan de panelleden gevraagd een aantal vragen te beantwoorden en een keuze te maken voor onderdelen van een

scenario voor het instellen van een prijs. In de achtergronddocumenten zijn de instrumenten gebruikt in deze eerste Delphi-ronde terug te vinden. Dat geldt ook voor de resultaten van de eerste bevraging. Met een beperkte vertegenwoordiging uit de panels is een bijeenkomst gehouden waarin de resultaten van de eerste ronde nader zijn besproken. Daaruit voortvloeiend is een tweede Delphi-ronde gehouden. In deze slotronde is gevraagd een definitieve keuze te maken voor een scenario. Alle gehanteerde instrumenten en bevindingen treft u aan in de genoemde achtergronddocumenten.

3 Samenvatting van de resultaten voor gemeenten

De bevindingen uit de eerste ronde lieten zien dat de meeste deskundigen redelijk positief stonden tegenover het instellen van een prijs, niet voor de 'aardigheid', maar vanwege een gelegenheid die te benutten valt als startpunt om verdere resultaten te genereren. Publiciteit wordt vaak genoemd als belangrijke voorwaarde. Aan die publiciteit worden meerdere functies toegekend: niet alleen het in het zonnetje zetten van gemeenten die het goed gedaan hebben, het aandacht vragen voor het voortijdig schoolverlaten in relatie tot wat gemeenten kunnen doen, maar ook - misschien wel de belangrijkste functie- het overbrengen en verspreiden van werkzame aanpakken.

Ongeveer de helft van de invullers vindt de instelling van de prijs een goed idee; bij de overigen worden de verwachtingen ten aanzien van de meerwaarde van een prijs enigszins getemperd door bezwaren en kanttekeningen. Integratie van beleid wordt weliswaar door een deel van de invullers als een lastig onderwerp beschouwd, maar (door een deel) ook als precies datgene wat nodig is om echt effect te kunnen sorteren. Afgemeten aan de hoeveelheid suggesties voor indicatoren zou het mogelijk moeten zijn een aantal punten aan te geven aan de hand waarvan kan worden vastgesteld of er integraal beleid is en waar dat toe geleid heeft.

Het winnen van een prijs is in eerste instantie een stimulans voor degene die 'm wint. Echter het stimulerende aan de instelling van een prijs hoeft zich volgens de invullers niet perse te beperken tot de winnaar(s), maar kan in verschillende opzichten verbreed worden:

- door het instellen van (categorieën voor) meerdere prijzen
- door de kennis uit de winnende gemeenten beschikbaar en overdraagbaar te maken voor anderen (uitwisselingsprogramma's, conferenties)
- een specifiek voorbeeld van dat laatste is een 'dreamteam' uit de winnende gemeente(n) in te zetten voor advies aan anderen, zodat de integrale aanpak als een olievlek gaat werken; de koppeling van beter en slechter functionerende gemeenten

Het panel heeft zich in de eerste ronde uitgesproken voor een aantal (losse) elementen van een scenario, waarvan men verwachtte dat die het meest stimulerend effect zullen sorteren.

Het raamwerk voor een scenario zag er na de eerste ronde als volgt uit:

- De prijs wordt toegekend aan een geleverde prestatie, eventueel in combinatie met een plan
- Er worden meerdere prijzen (i.t.t. één hoofdprijs) toegekend
- De prijs bestaat uit een geldbedrag, al dan niet in combinatie met publiciteit
- Er wordt onderscheid gemaakt tussen categorieën gemeenten (dit met het oog op eerlijke vergelijking)
- Gemeenten worden bij voorkeur door anderen (m.n. scholen/samenwerkingsverbanden) genomineerd
- De beoordeling vindt plaats aan de hand van globale (i.t.t. strikte) criteria
- De beoordeling wordt uitgevoerd door een divers samengestelde jury
- De jury moet zich met eigen ogen van de geleverde prestatie vertuigen (audit i.p.v. schriftelijk materiaal)

In de volgende ronde is de panelleden gevraagd te reflecteren op de vraag wat er in een scenario moet worden opgenomen. Is dat de optelsom van de meest stimulerend geachte onderdelen of is een scenario iets anders? Wat is het wezenlijke van een scenario?

'Integratie van beleid' als thema wordt onderschreven. Het wezenlijke vindt men niet de toekenning van de prijs op zich, maar dat er van de gehele procedure een stimulerende werking uit gaat. Om die reden vindt men het raadzaam niet de invulling van alle details en de combinatie daarvan centraal

te stellen. Focussen op de combinatie van alle losse onderdelen heeft als risico 'het kind met het badwater weggooien'. Dat betekent dus dat in deze ronde de opvattingen uit de eerste ronde wat minder strikt en uitvoering werden en zich richtten op de vraag: hoe kan je een scenario zo stimulerend mogelijk maken? Er zijn verschillende opties genoemd, die aansluiten bij verschillende elementen/fasen in de toekenning. Een scenario kan stimulerend werken:

- door meerdere prijzen uit te reiken, meerdere winnaars mogelijk te maken of genomineerden plus een winnaar bekend te maken, omdat er zo meerdere kanshebbers zijn (één prijs suggereert te sterk dat er slechts één 'best practice' is)
- door er niet een eenmalige gebeurtenis van te maken, maar een jaarlijks of tweejaarlijks gebeuren
- door steeds wisselende thema's (verg. de categorieën bij de Oscaruitreiking) voor een prijs te benoemen. Dat kan binnen één jaar gebeuren, maar natuurlijk ook in opeenvolgende jaren en heeft als belangrijk voordeel dat het de aandacht vasthoudt². Bovendien verkleint het de kans dat een prijs meerdere malen door dezelfde gemeente gewonnen wordt. Een thema kan bijvoorbeeld de regisserende rol van de gemeente zijn.
- door van de uitreiking een spektakel te maken en er veel publiciteit omheen te organiseren
- door de winnende (onderdelen van) 'good practices' breed bekend te maken/te presenteren, bijvoorbeeld door een conferentie met 'markten' of door een journalistieke uitgave
- door een substantiële prijs uit te loven
- door voor de winnende gemeente een feest te organiseren voor alle betrokkenen (niet alleen de wethouders)
- door via de prijs als vehikel aandacht te vragen voor het probleem van het voortijdig schoolverlaten

Een rangordening vindt men gegeven de koppeling aan 'good practices' niet aan de orde; bovendien verschillen de uitgangspunten en de lokale/regionale situaties te zeer om harde maatstaven te kunnen formuleren. De eis van categorieën gemeenten (voor een eerlijke vergelijking) komt dan eveneens op

² In het panel werd aangegeven dat dit aansluit bij de praktijk: gemeenten werken ook aan de hand van speerpunten.

het tweede plan. Evenzo zal het niet mogelijk zijn om een harde effectmeting (terugdringen van voortijdig schoolverlaten) in de prijs te verdisconteren. Het zou meer moeten gaan om gemeenschappelijk besef van verantwoordelijkheid en samenwerking op gemeentelijk niveau dan om objectieve maten. Beoordeel ook vooral creativiteit en bijzondere initiatieven, zo stelt het panel.

De meerwaarde van een prijs

In de opinie van het panel is de crux dat het instellen van een prijs een gelegenheid biedt om goede initiatieven voor het voetlicht te brengen. Het belangrijkste bijkomend criterium is dan ook de bruikbaarheid voor en overdraagbaarheid naar anderen. Een ‘pluim’ is stimulerend voor de winnaar, maar het moet ook stimulerend zijn voor anderen. Dus: *‘als je het doet, doe het dan breed’*. Het tegenargument: *‘iedereen moet gewoon z’n werk doen, daar hoeft geen prijs aan verbonden te worden’* wordt gepareerd met: *‘je kunt je werk beter en slechter uitvoeren, een schouderklopje kan verdiend zijn’*. Het gaat er niet om dat de ‘good practices’ letterlijk overgenomen (kunnen) worden. Veeleer is het van belang dat andere gemeenten op ideeën gebracht worden, en met een of meerdere onderdelen die hen aanspreken zelf aan de slag gaan om deze passend voor de eigen situatie te maken. Het effect van ‘good practices’ moet niet onderschat, maar ook niet overschat worden. Gemeenten kunnen van elkaar leren en als je dat kunt stimuleren moet je die kans grijpen. De politieke aandacht voor het onderwerp voortijdig schoolverlaten wordt als belangrijk beschouwd (want: *“een nieuwe schouwburg scoort beter”*). Instelling van een prijs, zeker als dat gedurende meerdere jaren en op meerdere gebieden gebeurt, houdt het onderwerp op de agenda en het enthousiasme levend. De overheid moet zich er wel van bewust zijn dat een dergelijke actie onderdeel moet vormen van een geheel: Vanuit de overheid zijn ook structurele aandacht en middelen voor de aanpak gewenst (dus ook: integraal beleid).

Eindoordeel van het gemeentenpanel: de resultaten gewogen

In de slotronde is de panelleden gevraagd om een eindoordeel en hun argumenten daarbij te expliciteren. De voorkeur van de meerderheid van de panelleden gaat uit naar de instelling van een prijs voor voortijdig schoolverlaten voor gemeenten, gekoppeld aan ‘good practices’. Naast het belang van het verspreiden en onder de aandacht brengen van geslaagde aanpakken vindt men het ook wezenlijk, dat het voortijdig schoolverlaten op

deze manier op de lokale beleidsagenda komt te staan en bestuurlijke inbedding krijgt. Op die manier kan een professioneel gesprek tussen gemeenten en andere betrokkenen op dit terrein gestimuleerd worden.

We kunnen gevoelig concluderen dat er, bij voorkeur met, maar ook zonder toevoeging van een prijs, grote behoefte bestaat en veel waarde gehecht wordt aan het kenbaar maken van goede (gemeentelijke) praktijken.

4 Samenvatting van de resultaten voor scholen

Uit de resultaten van de eerste ronde blijkt dat de deelnemers aan het scholenpanel over het algemeen positief staat tegenover het instellen van een prijs. Vaak wordt dit ingegeven door de gedachte dat ‘elk initiatief om dit onderwerp onder de aandacht te brengen meer dan welkom is’. Toch is er een aantal panelleden dat een prijs afkeurt en een eventueel geldbedrag dat hiermee gemoeid is liever op een andere wijze besteed zou zien. Deze respondenten gaven bijvoorbeeld de voorkeur aan het maken van een uitgave van ‘good practices’ of het maken van een professionele documentaire over een aantal cases van (dreigende) schoolverlaters en een bijbehorende plan van aanpak.

Ook onder de positief gestemde respondenten worden er wel de nodige kanttekeningen geplaatst. Belangrijk is dat er een grote publicitaire waarde aan de prijs gehecht wordt. Er bestaat enige angst voor zogenaamde prijsmoeheid, bij zowel het veld, het brede publiek als ook de media. Op een aantal punten bestaat na de eerste ronde al grote overeenstemming onder de panelleden:

<i>Koppeling aan schoolklimaat</i>	De respondenten ondersteunen de gedachte om de prijs nadrukkelijk te koppelen aan het schoolklimaat.
<i>Jury</i>	Iedereen is het erover eens dat het bepalen van de prijswinnaar dient te gebeuren door een jury. Vrijwel iedereen is van mening dat leerlingen in ieder geval deel uit moeten maken van die jury.
<i>Beoordeling</i>	Vrijwel iedereen is van mening dat de beoordeling moet geschieden op basis van reeds geleverde prestaties. Ook zijn de meeste respondenten het erover eens dat de beoordeling moet plaatsvinden op basis van een audit op de school, eventueel aangevuld met aangeleverde teksten en een presentatie van de school.
<i>Rangorde slechtste scholen</i>	Het idee om naast een rangorde van beste scholen ook een rangorde van slechtste scholen te maken wordt vrij algemeen afgekeurd, omdat het lastig is dit op <u>een</u> eerlijke en betrouwbare wijze vast te stellen en vanwege de demotiverende werking die er voor (de betreffende) scholen –die het niet goed doen- van kan uitgaan.
<i>Verskillende schoolcategorieën</i>	Men is het erover eens dat er onderscheid moet worden gemaakt tussen verschillende categorieën scholen/schooltypen. Sommige scholen hebben meer moeilijkheden te overwinnen en de problematiek verschilt tussen de verschillende schooltypen. Het is dan eerlijker om de scholen in categorieën op te delen.
<i>Prijs</i>	Een vrij te besteden geldbedrag zien de meeste respondenten als de meest stimulerende prijs. Vaak wordt ook het breed kenbaar maken van de prijs en prijswinnaar genoemd. Dit lijkt dus de beste combinatie voor een prijs.

Naast deze punten van overeenstemming blijven er na de eerste ronde ook nog een aantal punten van discussie liggen, bijvoorbeeld welke indicatoren en criteria er gehanteerd moeten worden om de prijswinnaar(s) vast te stellen. De respondenten doen veel suggesties voor indicatoren, die bijna allemaal op een of andere wijze met het schoolklimaat van doen hebben. Hoe deze indicatoren gemeten kunnen/moeten worden blijft nog een punt van aandacht, net als de vraag welke criteria er bij de indicatoren aangelegd moeten worden en of deze strikt dan wel globaal gehanteerd moeten worden.

De respondenten zijn het erover eens dat er een jury moet komen. Maar wie moeten er zitting hebben in de jury? In volgorde van meest genoemd naar minst genoemd zouden dat kunnen zijn: leerlingen, ouders, externe experts, leerkrachten, gemeenten/RMC-vertegenwoordigers, ministerie, inspectie, collega-scholen, onderzoekers, vakbonden, werkgeversorganisaties, mensen van buiten het veld en dat alles onder voorzitterschap van een maatschappelijk vooraanstaand persoon.

Een verder punt van discussie is de wijze van nominatie voor de prijs. Moeten de scholen zich zelf nomineren, of moet dat door anderen gebeuren? De respondenten hebben hier verschillende meningen over. Men is het er over eens dat leerlingen en ouders een rol zouden moeten hebben bij de voordracht van scholen. Daarnaast zijn ook gemeenten, belangenverenigingen en oud-leerlingen genoemd. Een laatste punt van discussie is de uiteindelijke vorm van de prijs. Moet er één hoofdprijs worden uitgelooft, of moeten er meerdere aanmoedigingsprijzen komen? Moet er een rangorde worden opgesteld?

In het licht van de hierboven genoemde punten van consensus en discussie tekenden zich de contouren van een aantal mogelijke scenario's af. De volgende rondes in het onderzoek zijn gebruikt om te komen tot een (of meer) scenario('s) dat (die) door de deelnemers breed gedragen word(t)en. We bleven dus op zoek naar een combinatie van elementen (scenario) met een maximaal stimulerende werking op het tegengaan van voortijdig schoolverlaten dat daarmee een meerwaarde heeft boven de al bestaande maatregelen om voortijdig schoolverlaten aan te pakken. De tweede ronde is gebruikt om *en petit comité* een aantal scenario's te formuleren op basis van de resultaten uit de eerste ronde, alsmede een aantal wezenlijke vragen, waarover we de mening van het gehele panel zouden willen weten.

Voor de slotronde ontvingen de panelleden het verslag van de vorige ronde alsmede een vragenlijst, met drie vragen:

- Wat is het wezenlijke van een scenario? (Vormt het samenvoegen van de ‘losse’ elementen samen wel het meest stimulerende scenario? Moeten alle elementen er wel in?)
- Is er een meerwaarde van het instellen van een prijs ten opzichte van huidige maatregelen? Waarom (niet)?
- De resultaten uit de eerste ronde lijken sterk te impliceren dat het mogelijk is om scholen te vergelijken op –onderdelen van– schoolklimaat (zie bijvoorbeeld de geformuleerde indicatoren). Wat zou dat betekenen voor de haalbaarheid en de uitvoerbaarheid?

Verder werd de panelleden gevraagd om uit een lijst van 4 mogelijke scenario’s een favoriet scenario te kiezen en dit te beargumenteren. De lijst bestond uit 4 scenario’s: Scenario A neemt stelling tegen het instellen van een prijs, scenario B neemt stelling voor het instellen van een kwaliteitsprijs voortijdig schoolverlaten gericht op (onderdelen van) het schoolklimaat), scenario C stelt dat er geen kwaliteitsprijs voortijdig schoolverlaten voor scholen wordt ingesteld, en in plaats daarvan periodiek ‘good practices’ op het gebied van schoolklimaatverbetering verspreid worden. Scenario D was een nog vrij in te vullen scenario.

In eerste instantie lijken de meningen van de panelleden nog behoorlijk verdeeld, en lijkt er weinig consensus, mede doordat een aantal panelleden voor scenario D koos, en dus een eigen scenario formuleerde. Een inhoudelijke beschouwing van de antwoorden leert dat al met al de balans doorslaat naar een positief oordeel over het instellen van een prijs. Maar het maakt wel duidelijk dat de meningen verdeeld zijn, er ook argumenten tegen worden aangedragen en veel panelleden aangeven dat er aan behoorlijk wat voorwaarden moet worden voldaan wil een prijs effectief zijn. De belangrijkste voorwaarden en argumenten zijn hieronder weergegeven.

- Bij het instellen van een kwaliteitsprijs voor voortijdig schoolverlaten mag schoolklimaat een centraal thema zijn, maar zeker niet het enige. Een prijs voor alleen schoolklimaat leidt teveel af van de problematiek waar het eigenlijk om gaat (namelijk het tegengaan van voortijdig schoolverlaten). De factor schoolklimaat benadrukt wel duidelijk de verantwoordelijkheid van de school(leiding) als het om voortijdig schoolverlaten gaat.

- Het is uitermate belangrijk dat de prijs voldoende ‘prestige’ heeft. Daartoe zijn in de eerdere rondes al ideeën gegeven. Hier wordt verder nog genoemd het instellen van een tweejaarlijkse prijs die bijdraagt aan de kennisverspreiding met betrekking tot deze problematiek.
- Naast het nadenken over het instellen van een prijs voor scholen zou er ook nagedacht moeten worden over een prijs voor een meer integrale aanpak van het probleem van voortijdig schoolverlaten. Deze lijn wordt inderdaad ook gevolgd in het parallelpanel dat zich buigt over een kwaliteitsprijs voortijdig schoolverlaten voor gemeenten.
- De relatie schoolklimaat-voortijdig schoolverlaten is niet meteen voor de hand liggend, bovendien kan niet nagegaan worden welke causale bijdrage verbetering van schoolklimaat levert aan het terugdringen van uitval. Toch acht men het wel belangrijk dat er voor een eventuele prijs een strakke heldere procedure wordt opgesteld.
- Een aantal maal wordt benadrukt dat het goed is om meerdere prijzen in te stellen. Hierdoor zijn er kansen voor heel diverse prestaties en initiatieven en het voorkomt dat de prijs steeds terecht komt bij een select groepje scholen.
- En het belangrijkste is wel dat er een grote communicatieve waarde uitgaat van een in te stellen prijs voor het terugdringen van voortijdig schoolverlaten. Andere scholen dan de prijswinnaars moeten op eenvoudige wijze kennis kunnen nemen van de resultaten. Verspreiding van de ‘good practices’ moet breed gebeuren. Ook moet de prijs een duidelijk signaal naar de samenleving geven dat het probleem van voortijdig schoolverlaten wordt onderkend en dat er aan wordt gewerkt.

Eindoordeel van het scholenpanel: de resultaten gewogen

Concluderend kunnen we zeggen dat de panelleden gematigd positief staan tegenover het instellen van een prijs. Er zijn stemmen vóór een prijs: men is met name enthousiast omdat een dergelijke prijs de aandacht kan vestigen op het probleem van het voortijdig schoolverlaten, en men beschouwt die aandacht als bepaald niet overbodig. Maar er zijn ook stemmen tegen, om verschillende redenen: het is niet passend een prijs aan (het niveau van) de school te geven en het kan stigmatiserend werken. Tegelijkertijd wordt

onderkend dat wil een dergelijke prijs effectief zijn, er aan een aantal belangrijke voorwaarden moet zijn voldaan om de prijs inderdaad voldoende prestige te geven. En dit is nodig om een grote communicatieve waarde en stimulerende werking te hebben in de richting van andere scholen en in de richting van het grote publiek.

5 Slotbeschouwing

Terugblikkend op het onderzoek kunnen we stellen dat de bereidheid van mensen om na te denken over de zinvolheid en meerwaarde van een kwaliteitsprijs en aan een panel deel te nemen, zowel door het beantwoorden van een vragenlijst via internet als door deelname aan een bijeenkomst met anderen, groot is gebleken.

De idee van een 'ranking', zeker als het gaat om het rangordenen van slechtstpresterenden, krijgt nauwelijks steun. Ten aanzien van het instellen van een kwaliteitsprijs zijn de uitkomsten voor het gemeentenpanel eenduidiger dan die aan de scholenkant. In het gemeentenpanel zijn er meer stemmen voor het instellen van een prijs, ziet men een duidelijker meerwaarde en hecht men ook los van een prijs aan het breder bekendmaken van (elementen van) 'good practices'. Bij de instelling voor een prijs voor scholen is dat minder het geval. Ook de mensen die vóór instelling van een prijs zijn noemen bedenkingen.

Tot slot een paar aanbevelingen:

- Bedacht dient te worden dat een prijs 'natuurlijk altijd leuk is', en vanuit dat perspectief ook overwegend positieve reacties zal oproepen. De panels hebben zich ingespannen om met argumenten te omkleden welke de meest stimulerende scenario's zijn voor het inrichten en toekennen van een prijs. Aandacht voor voortijdig schoolverlaten is belangrijk. Ons inziens kan echter niet verwacht worden van het instellen van een prijs dat er *omwille van* die prijs plots forse resultaten geboekt zullen worden. In dat opzicht zijn motivatie en kennis om tot een werkzame aanpak te komen belangrijker, zo getuigen ook de panels;

- Het lijkt ons goed te bedenken wat voor effecten het zou kunnen hebben wanneer bijvoorbeeld voor gemeenten wel en voor scholen geen prijs zou worden ingesteld;
- Een beperkte zoektocht leert dat er voor/in het onderwijs diverse prijzen bestaan, van 'docent van het jaar' tot 'de Nationale Onderwijsprijs'. Er zou eventueel aangesloten kunnen worden bij een bestaande prijs (bijvoorbeeld door het opnemen van voortijdig schoolverlaten als één van de categorieën/thema's).